

a.remissvar@regeringskansliet.se och med
kopia till a.iu@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss av betänkandet Etableringsboendelagen – Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35)

Er beteckning: A2025/00455

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne tillstyrker till stor del utredningens förslag och ser särskilt positivt på de förslag till förbättringar som gjorts utifrån ett barnperspektiv, att etableringsboendet är en individuell rättighet som kan återfås i de fall egna boendelösningar inte faller ut väl samt att personer som nu omfattas av massflyktsdirektivet inte kommer behöva anvisas två gånger till en kommun.

I de förslag som särskilt påverkar länsstyrelsernas uppdrag och verksamhet ställer sig Länsstyrelsen Skåne positiv till nytt uppdrag att följa upp kommunernas arbete med etableringsboende samt att länsstyrelserna fortsatt har en viktig roll i den nationella samverkan kring processen gällande kommunal, i fördelningsförfarandet och som länk mellan kommuner och Migrationsverket. Det liknar de uppdrag länsstyrelserna redan idag har och knyter väl an till Länsstyrelsens uppdrag kring beredskap och kapacitet och regional samverkan.

Länsstyrelsen Skåne invänder dock mot den kostnadsberäkning och förslag om neddragna resurser till länsstyrelserna som utredningen lagt fram. Att besluta om kommunal är den minst resurskrävande uppgiften i denna process och motsvarar inte de neddragningar som föreslås.

Länsstyrelsen ser att det finns ytterligare delar i utredningens förslag som behöver ses över för att ny lagstiftning ska uppnå sitt syfte och vara långsiktigt hållbar. Länsstyrelsen Skåne avstyrker utredningens förslag att i fördelningsmodellen ta hänsyn till framtida boendesituation samt avstyrker att villkora etableringsboendet med deltagande i arbetsmarknadspolitiska

program. Vi ser behov av och ger förslag till kompletteringar kopplat till etableringsboendeförordningen och för att möjliggöra långsiktiga boendelösningar. Vi lyfter risker i relation till framtida beredskap och kapacitet och ökad förekomst av aktiv medverkan till bosättning i annan kommun om förtydliganden inte görs.

Länsstyrelsen Skåne tillstyrker utredningens förslag med undantag för nedanstående synpunkter.

8 Fördelning av de nyanlända som får omfattas av anvisning till kommun

8.1 Vilka kriterier ska beaktas vid fördelningen?

Länsstyrelsen Skåne avstyrker utredningens förslag att lägga till den faktor i fördelningsmodellen som avser framtida bostadssituation. Vi ser inte att de mått som utredningen diskuterat med Boverket fyller något positivt syfte i fördelningsmodellen. Länsstyrelsen Skåne anser att den flexibilitet som ges utifrån kommunernas önskemål är tillräcklig och ger möjlighet att väga in perspektiv kring boendemöjligheter. Även utredningen nämner flera nackdelar med både måttet av behov för bostadsbyggande och underlag för bedömning av bostadsbrist. Länsstyrelsen instämmer i dessa och anser att inget av måtten är tillräckligt pricksäkra. Därtill kan ett hänsynstagande till tidigare bostadsbrist eller framtida behov av bostadsbyggande undergräva det kommunala ansvaret enligt Bostadsförsörjningslagen (2000:1383) att i sin framåtsyftande planering ta hänsyn till de behov på bostadsmarknaden som inte tillgodoses. Att, som utredningen föreslår, ta hänsyn till framtida bostadssituation kan ge lägre fördelning till kommuner som inom ramen för sitt bostadsförsörjningsarbete strategiskt utesluter insatser för målgrupper i behov av bostäder med lägre boendekostnader och riskerar att ytterligare förstärka den regionala boendesegregationen.

Länsstyrelsen Skåne är dock positiv till att Boverket medverkar i det nationella arbetet med fördelningsmodellen och att det skapas nya samverkansytor med Boverket. Det bidrar till kunskapsöverföring och synergier mellan områdena integration, bostadsförsörjning och utanförskap som kan nyttjas på fler sätt än i arbetet med fördelningsmodellen. Utifrån utredningens förslag om att lägga till kriteriet om förekomst av områden med problem kopplat till utanförskap har Boverket fortsatt en roll i den samverkan.

Om regeringen ändå går vidare med utredningens förslag om att lägga till framtida boendemöjligheter i fördelningsmodellen behöver Boverkets underlag för bedömning av bostadsbrist vidareutvecklas. För att möjliggöra en analys av bostadssituationen för just nyanlända behöver statistiken delas upp i grund för bosättning, vistelsetid i Sverige och födelseregion. Statistik över barn med utländsk bakgrund bör analyseras utifrån föräldrars födelseregion för bättre förståelse av skillnader i åtnjutandet av lika rättigheter och möjligheter. En sådan vidareutveckling av statistiken kan både vara ett stöd vid fördelningen av nyanlända och bidra till att stärka den analys av bostadsbehov/bostadsbrist som kommuner gör vid framtagandet av handlingsplaner för bostadsförsörjning. Dessutom bidra till uppföljning av det integrationspolitiska delmålet om social integration. Då underlaget för bedömning av bostadsbrist enbart fångar bostadsbristen hos dem som bor (kvar) i kommunen bör det även kompletteras med underlag som fångar tillgången till hyreslägenheter med rimlig hyra i kommunen.

8.4.1 Fördelningen sker i flera steg

Länsstyrelsen Skåne anser att länsstyrelserna bör ha ett utpekat ansvar att sprida information om preliminära tal och komma in tidigare i processen än föreslaget av utredningen. Därför föreslår vi ett tillägg i etableringsboendeförordningen. Det skulle tydliggöra länsstyrelsernas ansvar och säkerställa att myndigheten kommer in i rätt skede av processen och ge förutsättningar för en sammanhållen process och dialog. Enligt 9 § i förslaget om etableringsboendeförordning ska Migrationsverket informera länsstyrelserna och kommunerna om det preliminära utfallet från fördelningsmodellen och det preliminära utfallet från takmodellen. Detta bör kompletteras med ett uppdrag till länsstyrelserna om att informera kommunerna om fördelningsförfarandet och möjligheten att ange hur många nyanlända de önskar ta emot. Med en mer komplex process bedömer vi att det är för sent att länsstyrelserna kommer in i informationsprocessen först när anvisningstalen redan är fastställda (11 §).

Länsstyrelsen Skåne vill även lyfta att vi ser en risk med att prognos för mottagningsbehov kommer den 10 augusti, vilket kan vara sent med hänsyn till efterföljande process. Erfarenheten av Bosättningslagen i Skåne är att inga kommuner, sedan lagen trädde ikraft 2016, har omfördelat sina tal i den initiala processen. Länsstyrelsen Skåne ser det dock som sannolikt att det framåt kan finnas ett större intresse för detta utifrån hur utredningens förslag

är formulerade. Detta kan innebära utökade informations- och dialogbehov och kräva utvidgade politiska processer i kommunerna. Därför känns föreslagen tidsram snäv om utrymme ska ges till information, dialog, politiska ställningstaganden och beslutsprocesser, länsstyrelsernas återkoppling till Migrationsverket och därefter deras slutliga beslut av kommunal. En sådan process behöver också resultera i beslut om kommunal som ger kommunerna goda planeringsförutsättning inför kommande års mottagande. Särskilt utifrån att det inte är förrän vid detta beslut som kommunen får veta vilka eventuella önskemål som kunnat tillgodoses.

8.4.3 Ett tak för kommuner som önskar en ökad tilldelning

Länsstyrelsen Skåne ser en risk med möjligheten att önska, och potentiellt få, 0 i kommunal. Det kan komma att påverka kommunernas beredskap och kapacitet negativt på längre sikt. Vi ställer oss positiva till att det införs ett tak i fördelningsmodellen, men saknar en mer utförlig konsekvensanalys och ställningstagande utifrån att modellen inte får ett "golv". Ett tillgodosett önskemål om 0 i kommunal innebär med stor sannolikhet att verksamhet i aktuell kommun avvecklas, vilket riskerar att kunskap och kompetens förloras. Samtidigt förutsätter det att en annan kommun önskar ett högre tal. Om den förutsättningen förändras eller upphör efter ett visst antal år finns risk för att vi i Sveriges kommuner ser en mycket ojämn beredskap, kapacitet, kunskap och kompetens att ta emot nyanlända för bosättning.

9 Anvisningsförfarandet

9.7 Länsstyrelsen ska föra dialog med kommunerna för att främja mottagandet

Länsstyrelsen Skåne rekommenderar, i linje med vad vi framför i avsnitt 11.3, **att det uppdrag länsstyrelserna föreslås få i 2016:1363 istället bör ligga i etableringsboendeförordningen.** Det är av vikt att den dialog länsstyrelserna ska föra om kommunernas planering för att ta emot och ordna bostad omfattar helheten i kommunernas mottagande samt insatser till hela gruppen nyanlända. Genom en placering i etableringsboendeförordningen knyts också uppdraget tydligare till länsstyrelsernas uppdrag att följa upp kommunens insatser och mottagande.

10 Etableringsboende

10.2 Kommunerna ansvarar för att ordna etableringsboende

Länsstyrelsen Skåne anser att det utifrån ett jämlikhets- och barnperspektiv kan finnas anledning att ställa vissa krav på vilken typ av boendelösningar en kommun ska ordna. För att säkerställa barns rätt till en trygg uppväxtmiljö och göra mottagandet mer jämlikt bör lagen innehålla en bestämmelse som garanterar viss boendekvalitet. Ett minimikrav behöver inte vara oförenligt med kommunens frihet att utforma etableringsboenden utifrån lokala förutsättningar, men samtidigt säkerställa jämlika mottagningsvillkor och barns rätt till en god boendemiljö.

10.3 Nyanlända har en tidsbegränsad rätt till etableringsboende

Länsstyrelsen Skåne anser att det bör tydliggöras att kommunernas inriktning för mottagandet och bosättningen av nyanlända bör vara långsiktig och skapa förutsättningar för nyanlända att kunna bo kvar i sin anvisningskommun, även om rätten till etableringsboende endast är tre år. Vi ser positivt på att etableringsboende föreslås bli en rättighet, men ser en risk att långsiktigheten går förlorad utifrån treårsgränsen och hur den beskrivits av utredningen.

Länsstyrelsen saknar i utredningens direktiv principen om långsiktigt boende för bättre etablering och integration. Trots detta lyfter utredningen vid flera tillfällen tryggt och långsiktigt boende som en viktig aspekt och utgångspunkt för lyckad integration. Länsstyrelsen Skåne vill understryka att ett tryggt och stabilt boende är en grundförutsättning för god hälsa, arbetsmarknads-etablering, självförsörjning, bättre skolresultat samt förankring i och tilltro till samhället. Detta är särskilt viktigt ur ett barnperspektiv.

Länsstyrelsen ser att utredningens förslag behöver kompletteras med ett perspektiv av långsiktighet. Det behöver tydliggöras hur kommuner som idag har, och som vill fortsätta ha, en långsiktighet i sitt mottagande för bosättning kan agera inom ramen för och i relation till etableringsboendelagen. I konsekvensanalysen beskrivs hur kommuner kan komma att förhålla sig olika till detta nya system och antingen erbjuda tillsvidare eller tidsbegränsade kontrakt efter de tre åren eller ha en strikt gräns och att rätten till boende upphör efter tre år. Här finns behov av att beskriva och tydliggöra hur

kommuner inom befintliga lagrum även innan treårsperioden passerat kan möjliggöra mer långsiktigt trygga boendelösningar. Kommuner som idag exempelvis erbjuder nyanlända att i ett tidigt skede ta över sitt hyreskontrakt borde även i fortsättningen kunna göra detta. Utredningen lyfter hur ny lagstiftning kan komma att bli normerande utifrån en treårsgräns, men Länsstyrelsen Skåne vill trycka på bristen i utredningen att redogöra för samtliga vägar en kommun har möjlighet att ta utifrån utredningens förslag, vilket i sig kan verka normerande och i flera fall försämra nyanländas möjligheter till trygga och stabila boendelösningar.

Den tidsbegränsade rätten till etableringsboende skulle också vidare behöva analyseras i relation till de förslag som förts fram i SOU 2025:53 om kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper. Treårigt etableringsboende kombinerat med fem år för att kvalificera sig till de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen kan innebära att vissa nyanlända får det ännu svårare att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden utifrån inkomstkraven. Särskilt för de individer som beviljats uppehållstillstånd genom särskilt ömmande skäl, och därmed varken får ta del av bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner eller ekonomiskt bistånd de första fem åren, kan situationen bli svår när det treåriga etableringsboendet löper ut.

10.6.2 Om den nyanlände inte aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet

Länsstyrelsen Skåne avstyrker förslaget att rätten till etableringsboende villkoras med deltagande i arbetsmarknadspolitiska program. Vi är tveksamma till att vinsterna motsvarar det merarbete och kostnader som kontroller medför. Särskilt utifrån att kommunens yttersta ansvar vid bostadslöshet kvarstår. De program som föreslås vara kopplade till villkoret är kopplade till olika ekonomiska ersättningar, vilka i sig borde vara tillräckliga incitament för att delta i programmen. Enligt utredningen är det också en liten andel nyanlända som avskrivs från etableringsprogrammet på grund av misskötsamhet.

I syfte att förbättra integrationen bör samhällets fokus i stället riktas mot insatser som möter individuella behov och förutsättningar och att nyttja socialtjänstens förebyggande uppdrag i de fall problem uppstår. Därtill behöver funktionsnedsättningar upptäckas i ett tidigt skede, vårdbehov tillgodoses och resurser riktas mot att vid behov utreda arbetsförmåga.

11 Förslag om stöd, information och uppföljning

11.1 Kommuner ska erbjuda stöd i att söka bostad

Länsstyrelsen Skåne anser att det bör tydliggöras i förordning att, som utredningen lyfter, kommunernas stöd främst bör syfta till att leta boende i samma kommun och bara när individen själv uttrycker att den vill flytta till annan kommun.

Med fördel kan även kommunens ansvar för att erbjuda stöd i att söka bostad kompletteras med en skrivning som tydliggör att kommunen också ska erbjuda andra insatser som stärker nyanländas förutsättningar att kunna få och behålla en bostad. Det är viktigt att kommunens stöd kopplas till det kommunala bostadsförsörjningsansvaret och arbetet för att motverka hemlöshet och utanförskap. Idag förekommer att kommuner stöttar i att hitta bostadslösningar i andra kommuner och län när tidsbegränsade kontrakt löper ut. Det gäller särskilt om den egna bostadsförsörjningen inte möter invånarnas bostadsbehov. Här finns en risk att kommuner aktivt medverkar till bosättning i annan kommun, ofta kallat "social dumpning".

11.3 Länsstyrelsen ska följa upp kommunernas ansvar för att ordna etableringsboende

Länsstyrelsen Skåne tillstyrker förslaget om nytt uppdrag till länsstyrelserna att följa upp kommunernas ansvar för etableringsboende. Vi rekommenderar och föreslår dock att uppföljningsansvar gällande etableringsboende bör regleras i 4 kap. etableringsboendeförordningen istället för i förordning (2016:1363). Därigenom knyts det uppföljande uppdraget av etableringsboende på ett tydligare sätt till länsstyrelsernas uppdrag i samma förordning om att föra dialog om kommunernas planering för att ta emot och ordna en bostad.

Förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända bör även fortsättningsvis ange den bredare inriktningen för länsstyrelsens uppdrag, vilket ger utrymme och flexibilitet att över tid anpassa länsstyrelsens uppföljning av kommunernas mottagande utifrån nationella prioriteringar och regionala behov.

Det kan också övervägas att i 9 och 10 §§ hänvisa till förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, för att än mer synliggöra att länsstyrelsernas uppföljande uppdrag

omfattar hela gruppen flyktingar och skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd.

Länsstyrelsen Skåne anser att hur detta uppdrag ska genomföras behöver lämnas till länsstyrelserna att bestämma. Arbetet med den regionala bostadsmarknadsanalysen är inte nödvändigtvis den bästa vägen att följa upp dessa frågor. Länsstyrelsen Skåne ser snarare en fördel om uppföljningen knyts nära länsstyrelsernas integrationsuppdrag.

14 Frågan om sanktioner för den kommun som inte fullgör sina skyldigheter

Länsstyrelsen Skåne delar inte utredningens bedömning gällande sanktionsmöjligheter. Utifrån våra erfarenheter av Bosättningslagen kan det finnas skäl att i lag införa sanktioner eller möjligheter att vidta andra åtgärder mot den kommun som inte fullföljer sitt ansvar och sina skyldigheter.

18 Konsekvensutredning

18.7.3 Konsekvenser för statens finanser – Länsstyrelserna

Länsstyrelsen Skåne invänder mot den kostnadsberäkning och förslag om neddragna resurser till länsstyrelserna som utredningen lagt fram. Länsstyrelsen Skåne anser att det saknas stöd i betänkandet för att minska länsstyrelsernas anslag med 30 miljoner kronor från 2027 enbart med hänvisning till ”minskad roll och insats i bosättningssystemet”. Den minskade rollen i bosättningssystemet är enbart beslut om kommunal. Att besluta om kommunal är den minst resurskrävande uppgiften i processen. Övriga delar; att informera och föra dialog med kommunerna samt föra fram deras önskemål i relation till kommunalen kvarstår även med utredningens förslag. Vår erfarenhet säger oss att en process utifrån utredningen förslag snarare skulle leda till mer arbete i ett län som Skåne där inga initiala omfördelningar har gjorts sedan Bosättningslagen trädde i kraft 2016. Utformningen av utredningens förslag skulle sannolikt leda till ökat engagemang bland de skånska kommunerna, vilket kommer kräva ytterligare dialog och informationsinsatser från Länsstyrelsens sida. Inte minst de första åren när föreslaget systemet fortfarande är nytt.

Vi delar inte utredningens bild av en minskad roll och arbetsbelastning för länsstyrelserna. Föreslaget samrådsförfarande kommer bli mer komplext med nya kriterier i fördelningsmodellen. Sedan invasionen av Ukraina och massflyktsdirektivet aktiverades har länsstyrelserna deltagit i samråd kring fördelningsmodell även för den målgruppen, vilket även inneburit revideringar av läns- och kommunal 2024 och 2025. Det arbetet har inte kommit med ökade anslag för länsstyrelserna. Länsstyrelsernas andra uppdrag, exempelvis det om beredskap och kapacitet kvarstår. En minskning av anslaget skulle ha stor påverkan på arbetet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med integrationsutvecklare Sandra Lundberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Gunilla Holmlin och avdelningschef Patrik Åkesson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post skane@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Skåne, 205 15 Malmö, eller ring vår växel 010-224 10 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/skane.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/skane/personuppgifter